

Labklājības ministrija

NACIONĀLAIS
ATTĪSTĪBAS
PLĀNS 2020

EIROPAS SAVIENĪBA
Eiropas Sociālais
fonds

I E G U L D Ī J U M S T A V Ā N Ā K O T N Ē

**Indikatoru saraksts ANO Konvencijas par personu ar invaliditāti tiesībām monitoringam
Projekts, 16.08.2017.**

Pants	Indikatori	Avota veids	Avots	Pētnieku komentārs	Aptauju dati
5.pants Vienlīdzības un diskriminācijas aizliegums	1. Vispārējā diskriminācija				
	1.1. Sociālā distance kopienā	Vienreizēja aptauja	Tiesībsarga pētījums „ Latvijas iedzīvotāju aptauja par personu ar invaliditāti tiesībām ”; Mērķa grupa – Latvijas iedzīvotāji vecumā no 18- 74gadiem; Metode – kvantitatīvs pētījums, tiešās intervijas Omnibusa aptaujas ietvaros; 1033 respondenti.	To iedzīvotāju īpatsvars, kas izjstu diskomfortu, ja viņu apkaimē dzīvotu persona ar invaliditāti (Vai Jūs izjstu vai neizjstu traucējumu vai diskomfortu, ja Jūsu apkaimē vai kaimiņos dzīvotu šādi cilvēki.):1) Ar psihiskām saslimšanām (piemēram, šizofrēnija, depresija), 2) Ar intelektuālās attīstības traucējumiem (atpalcība), 3) Ar kustību traucējumiem, 4) Ar redzes traucējumiem, 5) Ar dzirdes traucējumiem, 6) Ar cita veida ilgstošiem veselības traucējumiem (piem., diabēts, dialīze, HIV)	2% Latvijas iedzīvotāju izjstu diskomfortu, ja apkaimē vai kaimiņos dzīvotu cilvēki ar kustību, redzes vai dzirdes traucējumiem, 3% - ja dzīvotu cilvēki ar ilgstošiem veselības traucējumiem, 10% ja dzīvotu ar intelektuālās attīstības traucējumiem, bet 17%, ja dzīvotu cilvēki ar psihiskām saslimšanām.
	1.2. Uztvertā diskriminācija attiecībā pret personām ar invaliditāti sabiedrībā	Regulāra aptauja (ik pa trim gadiem)	Eiobarometra pētījums Diskriminācija ES 2015.gadā; metode – intervijas; 1003 respondenti;	Mērījums pieejams regulāri Eiobarometra ietvaros ik trīs gadu periodā (pēdējie mērījumi 2015). Šis ir starptautiski salīdzināms mērījums, taču neļauj sīkāk mērīt attieksmi pret dažāda veida invaliditāti.	43% respondentu uzskata, ka pastāv diskriminācija dēļ invaliditātes.
	1.3. Uztvertā diskriminācija sabiedrībā pret invaliditāti personu ar invaliditāti skatījumā	Vienreizēja aptauja (2014)	Tiesībsarga Pētījums par ANO konvencijā par personu ar invaliditāti tiesībām ieviešanu ; Mērķa grupa – personas ar invaliditāti, Latvijas pastāvīgie iedzīvotāji; metode – datorizētas intervijas internetā un/vai datorizētas telefonintervijas; 266 respondenti.	Ir būtisks, iekļaujot mērķa grupas perspektīvu, kas patlaban iztrūkst, un ļaujot diskrimināciju skatīt kompleksi kā sabiedrības attieksmes no vienas puses, un personu ar invaliditāti pašuztveri, no otras puses. Aptaujas izlase ir salīdzinoši neliela (266 respondenti), kas neļauj datus tālāk analizēt pēc invaliditātes funkcionāliem aspektiem, kas Latvijā ir būtiski (piemēram, vadoties no sociālās distances mērījumiem).	17,3% respondentu uzskata, ka ir diskriminējoša apkārtējās sabiedrības attieksme pret personām ar invaliditāti.
2. Diskriminācija nodarbinātībā					
	2.1. Iespēja atrast darbu personām ar invaliditāti	Administratīvie dati	Pārskats par bezdarba situāciju valstī (maijs), NVA, 2017.gada 7.jūlijs	Indikatoru aprēķina, uzskaitot nedēļas, kuru laikā persona iegūst darbu kopš bezdarbnieka statusa iegūšanas brīža, respektīvi, cik ilgi persona saglabā bezdarbnieka statusu gada laikā. Iespēja ir “0”, ja persona nespēj atrast darbu gada laikā, kas ir sliktāks ilgstošā bezdarba statusa noteikšanai. Rādītājs iegūstams, izmantojot NVA datus un jau ir izveidots NVA pasūtīta profilēšanas uzdevuma ietvaros. Datus iespējams sīkāk analizēt pēc dzimuma, vecuma, tautības, iepriekšējās nodarbinātības kritērijiem.	Vidējais bezdarba ilgums 2017.gada maijā bezdarbniekiem ar invaliditāti – 393 dienas.

2.2. Sociālā distance mācību vai darba vidē	Vienreizēja aptauja	Tiesībsarga pētījums „ Latvijas iedzīvotāju aptauja par personu ar invaliditāti tiesībām ”; Mērķa grupa – Latvijas iedzīvotāji vecumā no 18-74gadiem; Metode – kvantitatīvs pētījums, tiešās intervijas Omnibusa aptaujas ietvaros; 1033 respondenti.	To iedzīvotāju īpatsvars, kas izjūstu diskomfortu mācību vai darba vidē, ja mācītos vai strādātu kopā ar personu ar invaliditāti (Vai Jūs izjūstu vai neizjūstu traucējumu vai diskomfortu, ja Jūsu mācību biedru vai darba kolēģu vidū būtu šādi cilvēki...?): 1) Ar psihiskām saslimšanām (piemēram, šizofrēnija, depresija), 2) Ar intelektuālās attīstības traucējumiem (atpalcība), 3) Ar kustību traucējumiem, 4) Ar redzes traucējumiem, 5) Ar dzirdes traucējumiem, 6) Ar cita veida ilgstošiem veselības traucējumiem (piem., diabēts, dialīze, HIV).	28% respondentu izjūstu diskomfortu, ja mācību vai darba vidē būtu cilvēki ar psihiskām saslimšanām, 21%-ja būtu cilvēki ar intelektuālās attīstības traucējumiem, 5% - ja būtu cilvēki ar kustību, redzes traucējumiem vai cita veida ilgstošiem veselības traucējumiem un 4% - ja būtu cilvēki ar dzirdes traucējumiem.
2.3. Attieksme pret cilvēkiem ar invaliditāti darba vietā	Vienreizēja aptauja	Tiesībsarga Pētījums par ANO konvencijā par personu ar invaliditāti tiesībām ieviešanu ; Mērķa grupa – personas ar invaliditāti, Latvijas pastāvīgie iedzīvotāji; metode – datorizētas intervijas internetā un/vai datorizētas telefonintervijas; 266 respondenti.		16,9% respondentu uzskata, ka ir diskriminējoša attieksme darbvietā pret personām ar invaliditāti.
3. Diskriminācija pakalpojumu saņemšanā un labklājības jomā				
3.1. Attieksme pret cilvēkiem ar invaliditāti pašvaldībās	Vienreizēja aptauja	Tiesībsarga Pētījums par ANO konvencijā par personu ar invaliditāti tiesībām ieviešanu ; Mērķa grupa – personas ar invaliditāti, Latvijas pastāvīgie iedzīvotāji; metode – datorizētas intervijas internetā un/vai datorizētas telefonintervijas; 266 respondenti.	Tiesībsarga (2014) gadā pasūtītās personu ar invaliditāti aptaujas jautājums: Kā Jūs kopumā vērtējat Latvijas sabiedrības, dažādu institūciju un iestāžu pārstāvju attieksmi pret cilvēkiem ar invaliditāti? Viena no jautājumā aplūkotajām jomām ir “Pašvaldību iestādes”, kuru attieksmi personas ar invaliditāti novērtējušas kā “atbalstošu”, “neitrālu”, “diskriminējošu” vai “grūti pateikt”. Uz šo rādītāju attiecināmi iepriekš minētie komentāri par konkrētās aptaujas pielietojamību.	18,8% respondentu uzskata, ka pašvaldību iestādēs ir diskriminējoša attieksme pret personām ar invaliditāti.

3.2. Attieksme pret cilvēkiem ar invaliditāti valsts iestādēs	Vienreizēja aptauja	Tiesībsarga Pētījums par ANO konvencijā par personu ar invaliditāti tiesībām ieviešanu ; Mērķa grupa – personas ar invaliditāti, Latvijas pastāvīgie iedzīvotāji; metode – datorizētas intervijas internetā un/vai datorizētas telefonintervijas; 266 respondenti.	Personu ar invaliditāti vērtējums par institūciju diskrimināciju pret personām ar invaliditāti mērīts vienreiz tiesībsarga 2014. gada aptaujā. Līdzīgi kā 1.3. un 2.3. indikatoriem, līdzšinējās aptaujas trūkums ir izlases apjoms, kas neļauj sīkāk analizēt mērķa grupu un identificēt pieejamības šķēršļus dažādām personu ar invaliditāti grupām.	21,1% respondentu uzskata, ka valsts iestādēs ir diskriminējoša attieksme pret personām ar invaliditāti.
3.3. Personu ar invaliditāti īpatsvars starp personām ar trūcīgā statusu	Administratīvie dati	SPOLIS		14% (11 424) no visām personām ar trūcīgā statusu ir personas ar invaliditātes statusu
3.4. Personu ar invaliditāti īpatsvars starp personām, kuru ienākumi nepārsniedz nabadzības sliekšņa līmeni	Administratīvie dati	SPOLIS		
4. Diskriminācija veselības aprūpē				
4.1. Attieksme pret cilvēkiem ar invaliditāti veselības aprūpes iestādēs	Vienreizēja aptauja	Tiesībsarga Pētījums par ANO konvencijā par personu ar invaliditāti tiesībām ieviešanu ; Mērķa grupa – personas ar invaliditāti, Latvijas pastāvīgie iedzīvotāji; metode – datorizētas intervijas internetā un/vai datorizētas telefonintervijas; 266 respondenti.	Kā minēts, izlases apjoms neļauj sīkāk sadalīt mērķa grupu. Aptaujas izlases kopu palielinot, kļūtu iespējams mērīt situāciju vecuma grupu griezumā	16,9% respondentu uzskata, ka veselības aprūpes iestādēs ir diskriminējoša attieksme pret personām ar invaliditāti.

	4.2. Ierobežota pieeja veselības aprūpes pakalpojumiem	Regulāra aptauja	EU-SILC	<p>Personu ar invaliditāti īpatsvars, kuri pēdējā gada laikā vismaz reizi nevērsās ārstniecības iestādē veselības aprūpes (izņemot zobārsta) pakalpojuma saņemšanai pakalpojumu nepietiekamas pieejamības dēļ. (EU-SILC apsekojuma mikrodati, kas pieejami ar ikgadēju regularitāti. Tomēr jāņem vērā, ka rādītājs iegūstams no EU-SILC aptaujas mikrodatiem, kuru mērķgrupas aptvere attiecīgajā grupā ir salīdzinoši neliela, tāpēc tas ir daļēji drošticams.)</p> <p>EU-SILC aptauja ļauj mērīt personu ar invaliditāti pašvērtējumu piekļuvei veselības aprūpes pakalpojumiem. Dati pieejami gan par veselības aprūpes pakalpojumiem bez zobārsta, gan zobārsta pakalpojumiem atsevišķi. EHIS mikrodati šī rādītāja iegūšanai līdz šim nav izmantoti, taču pieejami rādītāja iegūšanai. EHIS aptaujā izmantota diferencēta pieeja invaliditātes definēšanai. Kā alternatīva apsverama reprezentatīva Latvijas aptauja, ietverot jautājumu par veselības aprūpes pieejamību. Priekšrocība vietējai aptaujai ir iespēja veidot reprezentatīvu izlasi detalizētam mērījumam pēc kritērijiem invaliditātes kategorijā (funkcionālo traucējumu tips, reģions utt.), kas būtu nozīmīgs Latvijas situācijas mērījumam.</p>	
	5. Diskriminācija izglītībā				
	5.1. Segregācija izglītībā	Administratīvie dati	IZM gada pārskats par mācību gadu	Izglītojamo ar speciālām vajadzībām īpatsvars (%), kas mācās speciālās izglītības iestādēs.	2015./16. m.g. 49.21% no kopējā izglītojamo ar speciālām vajadzībām skaita mācās pamata un vidējās speciālās izglītības iestādēs.
5.2. Izglītības pieejamība	Regulāra aptauja	EU-SILC	Skolu nepabeigušo (vidējo izglītību neieguvušo) un izglītībā neiesaistīto personu ar invaliditāti vecumā no 18 līdz 24 gadiem īpatsvars (%) (Rādītājs iegūstams no EU-SILC aptaujas mikrodatiem, kuru mērķgrupas aptvere attiecīgajā grupā ir salīdzinoši neliela, tāpēc rādītājs ir daļēji drošticams)		
6. pants Sievietes ar invaliditāti	1. Diskriminācijas līmenis (5. panta rādītāji dzimuma griezumā)				
	2. Specifiskās diskriminācijas jomas				
2.1. Risks kļūt par vardarbības upuri	Administratīvie dati	Nav	Šādi dati patlaban nav pieejami, bet ir apsveramas divas iespējas šādu datu iegūšanai:	_____	

7. pants. Bērni ar invaliditāti	1.Valsts un pašvaldību atbalsta bērniem ar invaliditāti vērtējums Skat. arī 23. panta 1. sadaļas indikatorus				
	1.1. Uzlabojuma nepieciešamība 1.1.1. pabalstu sistēmā 1.1.2. veselības aprūpes pakalpojumos 1.1.3. medicīnas rehabilitācijas pakalpojumos 1.1.4. iekļaujošā izglītībā	Vienreizēja aptauja	Tiesībsarga Pētījums par ANO konvencijā par personu ar invaliditāti tiesībām ieviešanu; Mērķa grupa – personas ar invaliditāti, Latvijas pastāvīgie iedzīvotāji; metode – datorizētas intervijas internetā un/vai datorizētas telefonintervijas; 266 respondenti.	Tiesībsarga pasūtītajā aptaujā personām ar invaliditāti (2014) kā vissvarīgākās jomas, kuras valsts un pašvaldību iestādēm būtu steidzami jāuzlabo, domājot par bērniem ar invaliditāti, izdalītas: (1) pabalstu sistēma, (2) medicīnas pakalpojumi, (3) medicīnas rehabilitācijas pakalpojumi un (4) iekļaujoša izglītība. Šajās tematiskajās sadaļās 7. panta indikatoru varētu izvērst, veidojot aptaujā balsītu aprakstošu indikatoru valsts un pašvaldību atbalsta raksturojumam. Vienlaikus, jāņem vērā, ka aptaujas mērķa grupa ir pieaugušas personas ar invaliditāti, kurām ne vienmēr būs tieša pieredze ar bērniem ar invaliditāti, līdz ar to dati nav viennozīmīgi interpretējami.	Valsts un pašvaldību iestādēm būtu steidzami jāuzlabo, domājot par bērniem ar invaliditāti, sekojošas jomas: 48% respondentu uzskata, ka pabalstu sistēma, 46% - medicīnas pakalpojumi, 44% - medicīnas rehabilitācijas pakalpojumi un 29% - iekļaujoša izglītība.
8. pants. Izpratnes veidošana	1. Sabiedrības attieksmes veidošana				
	1.1.Pasākumu (projektu, kampaņu u.c.) skaits un aptvere.	Aprakstošs indikators		Šis ir kvalitatīvs indikators un iegūstams, apkopojot informāciju par pasākumiem NVO sektorā, pašvaldībās un valsts iestādēs	
	2. Izpratnes līmeņa novērtēšana sabiedrībā				
	2.1. Diskriminācijas atzīšana	Regulāra aptauja (ik pa trim gadiem)	Eiropas barometra pētījums Diskriminācija ES 2015.gadā; metode – intervijas; 1003 respondenti;	Ir dzirdējuši vai zina par diskrimināciju uz invaliditātes pamata. Apstiprinotās atbildes, (%)	–
2.2. Apgrūtināta pieeja precēm un pakalpojumiem	Regulāra aptauja (ik pa trim gadiem)	Eiropas barometra pētījums Diskriminācija ES 2015.gadā; metode – intervijas; 1003 respondenti;	Apgrūtinātu pieejamību precēm un pakalpojumiem uzskata kā diskriminējošu faktoru. Apstiprinotās atbildes, (%)	Ir atbilde, kur 55% uzskata, ka ir jāievieš jauni pasākumi diskriminācijas riskam pakļauto grupu aizsardzībai.	

	2.3. Pietiekama izpratne par diskrimināciju	Regulāra aptauja (ik pa trim gadiem)	Eiobarometra pētījums Diskriminācija ES 2015.gadā; metode – intervijas; 1003 respondenti;	Savu izpratni par diskrimināciju vērtē kā pietiekamu. Apstiprinošās atbildes, (%)	
	2.4. Diskriminācijas izplatība	Regulāra aptauja (ik pa trim gadiem)	Eiobarometra pētījums Diskriminācija ES 2015.gadā; metode – intervijas; 1003 respondenti;	Uzskata, ka diskriminācija uz invaliditātes pamata ir izplatīta. Apstiprinošās atbildes, (%)	43% respondentu uzskata, ka pastāv diskriminācija dēļ invaliditātes.
	2.5. Tiesību aizstāvība	Regulāra aptauja (ik pa trim gadiem)	Eiobarometra pētījums Diskriminācija ES 2015.gadā; metode – intervijas; 1003 respondenti;	Izpratnes līmenis par savu tiesību aizstāvību diskriminācijas gadījumā. Apstiprinošās atbildes, (%)	38% respondentu uzskata, ka zina savas tiesības, ja kļūtu par diskriminācijas upuri.
3. Sabiedrības izpratnes līmeņa novērtēšana starp personām ar invaliditāti					
	Šo mērījumu ļaus izveidot 5. panta 1.3. un 2.3. indikatoru.				5.panta 1.3.indikators:17,3% respondentu uzskata, ka ir diskriminējoša apkārtējās sabiedrības attieksme pret personām ar invaliditāti. 5.panta 2.3. indikators:16,9% respondentu uzskata, ka ir diskriminējoša attieksme darbvietā pret personām ar invaliditāti.
9. pants. Pieejamība	1. Valsts un pašvaldību ēku pieejamība				
	1.1. Objektu pieejamība	Vienreizējs apsekojums	LM	Objektu pieejamības īpatsvars. Vienreizējs LM apsekojums, sadarbībā ar KF un ERAF, 2011	Tiks papildināts
	1.2. Sporta ēku pieejamība	Regulāra aptauja	LPK		
	1.3. Personām ar kustību traucējumiem pieejamas ēkas	Regulārs apsekojums	Apeirons	Cilvēkiem ar kustību traucējumiem pieejamas ēkas (Ikgadēja aptauja “Zelta Kruķis”, Apeirons) Indikators sastopams NVO praksē. Izmantojams kā apakšindikators, bet šādā formā nav iesakāms to pārņemt valsts praksē.	

Indikatoru saraksts ANO Konvencijas par personu ar invaliditāti tiesībām monitoringam

<p>1.4. Publisko ēku pieejamība personām ar invaliditāti: pašvaldības</p>	<p>Vienreizēja aptauja (2015)</p>	<p>ANO konvencijas par personu ar invaliditāti tiesībām monitorings 2010 – 2014, Pašvaldību aptaujas rezultāti. (2015) Pētījumā aptvertas visas (119) pašvaldības; metode - paš aizpildāma anketa, kura tika nosūtīta katrai pašvaldībai.</p>	<p>Tiesībsarga pasūtītās pašvaldību aptaujas par Konvencijas monitoringu jautājums "Publisko ēku īpatsvars (procentos), kuras pilnībā, daļēji vai nav pieejamas personām ar invaliditāti". Aptaujā izdalītas trīs invaliditātes apakšgrupas (kustību traucējumi, redzes traucējumi, dzirdes traucējumi) un vienpadsmit ēku pieejamības apakšgrupas, kas rezultātos gan apkopotas trijās grupās. tiesībsargs norāda, ka pašvaldību sniegtā informācija ne vienmēr ir precīza, kas aprūrina datu salīdzināmību. Lai gan aptaujā piedāvātie atbilžu varianti "ēka ir pilnībā pieejama", "ēka ir daļēji pieejama" un "ēka nav pieejama" anketā definēti precīzi, tiesībsargs pieļauj, ka pašvaldības gradāciju interpretējušas dažādi.</p>	<p>Visaugstākais pilnīgi pieejamo ēku īpatsvars personām ar kustību un redzes traucējumiem ir pašvaldību ilgstošās sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas institūcijas (ar kustību traucējumiem - 56% institūcijas; ar redzes traucējumiem 24% institūcijas); personām ar dzirdes traucējumiem - pašvaldību ārstniecības un veselības aprūpes iestādes (33%)</p>
<p>1.5. Publisko ēku (izglītības, kultūras, atpūtas un sporta iestāžu) pieejamība</p>	<p>Vienreizēja aptauja/ netiek veikts pilnībā</p>	<p>ANO konvencijas par personu ar invaliditāti tiesībām monitorings 2010 – 2014, Pašvaldību aptaujas rezultāti. (2015) Pētījumā aptvertas visas (119) pašvaldības; metode - paš aizpildāma anketa, kura tika nosūtīta katrai pašvaldībai.</p>	<p>Publisko ēku pieejamība personām ar invaliditāti: izglītības, kultūras, atpūtas un sporta iestādēs Nepieciešams veikt apsekojumu, lai konstatētu fizisko pieejamību pēc funkcionālo traucējumu veida sekojošu ēku grupām: - Tiesu ēkas - Veselības aprūpes iestādes - Rehabilitācijas iestādes - Izglītības iestādes: pirmskolas, vispārējās izglītības, profesionālās izglītības iestādēs, augstākās izglītības mācību iestādes. Šāds izvērtējums nav veikts. Tiesībsargs iesaka veikt šādu izvērtējumu arī 13., 24., 25., 26. panta monitoringam.</p>	<p>No publiskajām ēkām vispieejamākās ir sekojošas ēkas: personām ar kustību traucējumiem pilnīgi pieejamas ir pašvaldības sporta objekti (41%); personām ar redzes traucējumiem pilnīgi pieejami ir teātri, kultūras nami un kinoteātri (13%); personām ar dzirdes traucējumiem pilnīgi pieejami ir muzeji (29%).</p>
<p>2. Sabiedriskā transporta un infrastruktūras pieejamība</p>				
<p>2.1. bezmaksas transports personām ar III grupas invaliditāti</p>	<p>Nav datu</p>	<p>Nav datu</p>	<p>Mērāms ar to pašvaldību īpatsvaru (5) no visām pašvaldībām. Pašvaldības, kas nodrošina bezmaksas sabiedrisko transportu personām ar III grupas invaliditāti Rādītājs iepriekš nav ticis centralizēti apkopots, tas būtu iegūstams reizi gadā pašvaldībām uzdodot jautājumus 1) "Vai kādā no Jūsu pašvaldības pilsētām pastāv pilsētas nozīmes sabiedriskais transports?" un 2) "Vai Jūsu pašvaldībā personām ar III grupas invaliditāti tiek nodrošināts bezmaksas sabiedriskais transports, pilsētas nozīmes maršrutos?". Šādu informāciju pētījums iesaka apkopot LM.</p>	<p>Jāveic pašvaldību aptauja.</p>

Indikatoru saraksts ANO Konvencijas par personu ar invaliditāti tiesībām monitoringam

2.2. Ceļu infrastruktūras pielāgotība	Vienreizēja aptauja	ANO konvencijas par personu ar invaliditāti tiesībām monitorings 2010 – 2014, Pašvaldību aptaujas rezultāti. (2015) Pētījumā aptvertas visas (119) pašvaldības ; metode - pašreizējā anketa, kura tika nosūtīta katrai pašvaldībai.	Pašvaldību, kuru iepirkumu par ceļu infrastruktūras specifikācijās minētās personām ar invaliditāti saistošas prasības, īpatsvars. Tiesībsarga pasūtītās pašvaldību aptaujas par Konvencijas monitoringu (anketā ietverts jautājums „ <i>Vai, izstrādājot tehnisko specifikāciju publiskajam iepirkumam par ceļu infrastruktūras attīstīšanu, tiek noteiktas prasības vides pieejamības nodrošināšanai?</i> ” Aptauja ir atkārojama, jautājums ļauj mērīt infrastruktūras pieejamību.	76% pašvaldību ir prasība, lai ietvju slīpums krustojumos ir piemērots uzbraukšanai ar ratiņiem vai riteņkrēsli. 59% pašvaldību ir prasība, lai brauktuves šķērsošanas vieta ir vienā līmenī ar brauktuvi, bet 31% pašvaldību – lai ietves mala ir kontrastējoša un/vai reljefā.
3. Informācijas pieejamība				
3.1. Informācijas pieejamība personām ar redzes traucējumiem	Administratīvie dati	LNERB	Pieejami divi veidu dati: a) Latvijas Neredzīgo bibliotēkas apmeklējumu skaits gadā (pa filiālēm); b) Izsniegto bibliotēkas materiālu skaits (pa filiālēm) gadā.	2016.gadā Latvijas Neredzīgo bibliotēkā bija: 1 848 - lasītāji; 91 791 - bibliotēkas apmeklējumi (fiziskais+virtuālais); 119 898 - izsniegti materiāli.
3.2. Informācijas pieejamība personām ar dzirdes traucējumiem	Administratīvie dati	NEPLP	Pieejami divi veidu dati: a) Subtitrēto un surdotulkoto raidījumu īpatsvars gadā (NEPLP) b) Raidlaika stundas gadā, kas pieejamas ar surdotulku, ar titriem gadā (NEPLP)	
3.3. Informācijas pieejamība personām ar invaliditāti	Vienreizēja aptauja	Tiesībsarga Pētījums par ANO konvencijā par personu ar invaliditāti tiesībām ieviešanu ; Mērķa grupa – personas ar invaliditāti , Latvijas pastāvīgie iedzīvotāji; metode – datorizētas intervijas internetā un/vai datorizētas telefonintervijas; 266 respondenti.	Personu ar invaliditāti (pa invaliditātes veidiem) vērtējums par informācijas pieejamību. Indikators pamatā ir tiesībsarga pasūtītās personu ar invaliditāti aptaujas (2014) jautājums “ <i>Kopumā, kā Jūs vērtējat informācijas pieejamību par dažādiem pakalpojumiem un iespējām ?</i> ” Aptaujā piedāvātie atbilžu varianti: “Labi”, “Apmierinoši”, “Slikti”, “Grūti pateikt”. Aptauja ir atkārojama un vērtējama kā ļoti nozīmīga informācijas pieejamības monitoringam. Aptaujā iekļauts personu ar invaliditāti vērtējums par dažādās, personām ar invaliditāti saistošas, informācijas pieejamību dažādās jomās (tiesībsargs, 2014). Indikators noderīga būtu vidējā vērtējuma rādītājs, iekļaujot visas jomas.	24,8 % cilvēki ar kustību traucējumiem (Bāze N=109) uzskata, ka vispieejamākā informācija ir par kultūras pasākumiem; 48,3% cilvēki ar redzes traucējumiem (Bāze N=29) uzskata, ka vispieejamākā informācija ir par tehniskajiem palīgīdzekļiem un asistenta pakalpojumu; 27,7% cilvēku ar dzirdes traucējumiem (Bāze N=47) uzskata, ka vispieejamākā ir informācija par sociālās rehabilitācijas pakalpojumiem.
3.4. Izglītības, veselības aprūpes, tiesu institūciju mājas lapu pieejamība	Netiek veikts		Šāds izvērtējums nav veikts. Tiesībsargs iesaka veikt šādu izvērtējumu arī 13., 24., 25., 26. panta monitoringam.	Nav dati

4. Tehnisko palīgīdzekļu nodrošinājums				
4.1. Tehnisko palīgīdzekļu pieejamība	Administratīvie dati	VTPC/LNB/LNS (LabIS)	Cilvēku, rindā pēc tehniskajiem palīgīdzekļiem skaits (VTPC, LNB, LNS)	2016.gadā rindā pēc tehniskajiem palīgīdzekļiem bija 6889 personas. No tiem: Vaivaru TPC rindā bija 3961 persona, Latvijas Nedzirdīgo savienībā rindā pēc TP - 1929 personas; Latvijas Neredzīgo biedrības rindā - 999 personas.
4.2. Steidzami nepieciešamu tehnisko līdzekļu pieejamība	Administratīvie dati	VTPC/LNB/LNS (LabIS)	Cilvēku, kuriem tehniskie palīgīdzekļi piešķirami steidzamības kārtā rindā pēc tehniskajiem palīgīdzekļiem skaits (VTPC, LNB, LNS). Rādītāju iespējams iegūt apkopojot un operējot ar datiem mēneša griezumos. Papildus, rādītāju iespējams apkopot pa tehnisko palīgīdzekļu veidiem, kas sniegtu detalizētāku priekšstatu par situāciju. Lai gan rindā esošo cilvēku skaitu ietekmē dažādi faktori, tas sniedz precīzāku situācijas atainojumu, kā procentuāls rādītājs, ko būtu iespējams iegūt šo skaitli pretnostatot citiem mainīgajiem. Dati no VTPC, LNB un LNS palīgīdzekļu pakalpojumu uzskaites datubāzēm tiek iekļauti arī LabIS.	2016.gadā TPL rindā steidzamības kārtā bija 1020 personas. No tiem: Vaivaru TPC rindā - 889 personas; Latvijas Nedzirdīgo savienības rindā - 116 personas; Latvijas Neredzīgo biedrības rindā - 15 personas.
4.3. Tehnisko līdzekļu kvalitāte un apkalpošanas kvalitāte	Administratīvie dati	VTPC/ “Vaivaru tehnisko palīgīdzekļu centra klientu apmierinātības pētījums”, 2016.gada decembris Aptaujas izlase - 511 VTPC klienti; metode - datoricētas telefonintervijas	Vaivaru tehnisko palīgīdzekļu centra dati par sūdzībām par tehnisko palīgīdzekļu kvalitāti, kā arī par apkalpošanas (attieksmes) kvalitāti.	2015.gadā VTPC saņēma 46 sūdzības, t.sk., 4 sūdzības par rindām; 5 sūdzības par personāla attieksmi; 9 sūdzības par TP kvalitāti; 28 sūdzībām bija cits iemesls. 4% respondenti <u>kopumā nav apmierināti</u> ar VTPC darbu; 1% respondentu <u>nav apmierināts ar</u> VTPC darbinieku <u>apkalpošanas kultūru</u> ; 15% respondentu nav apmierināti ar laiku, <u>kāds bija jāgaida, lai saņemtu TP</u> .

10. pants. Tiesības uz dzīvību	1. Atbalsta izvērtējums topošajiem vecākiem, ja gaidāms bērns ar invaliditāti. Aprakstošs indikators				
	1.1. Pieejama informācija	Administratīvie dati	Indikators ieteikts, bet pašlaik nav pieejams	Informācijas vienību skaits topošajiem vecākiem un aptvere, kur iekļauta informācija par valsts atbalsta pasākumiem ģimenēm, kurās aug bērns ar invaliditāti;	Ieteikts LM
	1.2. Apmācīts personāls	Administratīvie dati	Indikators ieteikts, bet pašlaik nav pieejams	Personāla apmācību skaits, kurās iekļautas zināšanas/prasmes atbilstīgi informētu izvēli par grūtniecības pārtraukšanu vai turpināšanu. Abi apakšindikatoru ir kvalitatīvi un raksturo rīcību - pasākumus panta īstenošanai.	Ieteikts LM
2. Sabiedrības attieksmes indikators: sabiedrības attieksme pret personu ar invaliditāti tiesībām uz dzīvību					
2.1. Atbalsts tiesībām radīt bērnus personām ar invaliditāti	Vienreizēja aptauja	Tiesībsarga pētījums „ Latvijas iedzīvotāju aptauja par personu ar invaliditāti tiesībām ”; Mērķa grupa – Latvijas iedzīvotāji vecumā no 18-74 gadiem; Metode – kvantitatīvs pētījums, tiešās intervijas Omnibusa aptaujas ietvaros; 1033 respondenti.	Vidējais rādītājs un pa funkcionālo traucējumu veidiem (atbildes “Jā” īpatsvars). Alternatīvi apakšindikatoru var sīkāk dalīt: ar psihiskām saslimšanām, ar intelektuālās attīstības traucējumiem, ar kustību traucējumiem, ar redzes traucējumiem, ar dzirdes traucējumiem. Ar cita veida ilgstošiem veselības traucējumiem tiesībsarga pasūtītās Latvijas iedzīvotāju aptauja par personu ar invaliditāti tiesībām (2014) jautājums “Vai, Jūsuprāt, cilvēkiem ar dažāda veida invaliditāti vajadzētu radīt bērnus, ja šie cilvēki to vēlas? Lūdzu, pasakiet par katru invaliditātes veidu, ko es Jums nosaukšu.”: 1) Ar psihiskām saslimšanām (piemēram, šizofrēnija, depresija), 2) Ar intelektuālās attīstības traucējumiem (atpalcība), 3) Ar kustību traucējumiem, 4) Ar redzes traucējumiem, 5) Ar dzirdes traucējumiem, 6) Ar cita veida ilgstošiem veselības traucējumiem (piem., diabēts, dialīze, HIV) Aptauja ir atkārojama. Jautājuma formulējums ļauj mērīt sabiedrības attieksmi attiecībā pret invaliditātes veidiem un raksturo arī diskriminācijas pakāpi (5. panta joma).	27% Latvijas iedzīvotāji uzskata, ka cilvēkiem ar dažāda veida invaliditāti vajadzētu radīt bērnus. Sadalot pa invaliditātes veidiem ir sekojoši rezultāti: 5% Latvijas iedzīvotāji uzskata, ka bērnus vajadzētu radīt, ja viņi to vēlas, cilvēkiem ar psihiskām saslimšanām un intelektuālās attīstības traucējumiem ; 42% Latvijas iedzīvotāji uzskata, ka bērnus vajadzētu radīt, ja viņi to vēlas, cilvēkiem ar kustību traucējumiem ; 41% Latvijas iedzīvotāji uzskata, ka bērnus vajadzētu radīt, ja viņi to vēlas, cilvēkiem ar redzes traucējumiem ; 47% Latvijas iedzīvotāji uzskata, ka bērnus vajadzētu radīt, ja viņi to vēlas, cilvēkiem ar dzirdes traucējumiem ; 24% Latvijas iedzīvotāji uzskata, ka bērnus vajadzētu radīt, ja viņi to vēlas, cilvēkiem ar cita veida ilgstošiem veselības traucējumiem .	

3. Grūtniecības pārtraukšana medicīnisku indikāciju dēļ					
	3.1. Medicīnisku abortu īpatsvars	Administratīvie dati	SPKC	Medicīnisku abortu skaits uz 1000 dzīvi dzimušiem. Rādītājs daļēji raksturo mērķgrupu , jo kā medicīniskais aborts tiek uzskaitīts plašāks iemeslu loks: grūtniecības pārtraukšana medicīnas iestādē (kam piekrīt grūtniece, viņas vecāki vai aizbildnis) mātes anatomisku un funkcionālu pārmaiņu, diagnosticētu vai prognozējamu augļa iedzimtu vai ģenētisku pārmaiņu dēļ, pirms pilnām 24 grūtniecības nedēļām ⁴¹ , kā arī sociālu apstākļu dēļ.	Medicīnisko abortu skaits uz 1000 dzīvi dzimušiem bērniem: 2016.g. bija 340; 2015.g. - 362; 2014.g. - 399.
11. pants. Riska situācijas un ārkārtas humānās situācijas	1. Ugunsdrošības pasākumu un plānu pielāgošana personām ar invaliditāti				
	1.1. Drošības instrukciju izstrāde	Administratīvie dati	VUGD	Juridisko personu skaits, kuras izstrādājušas ugunsdrošības instrukciju, kura ietver kārtību, kādā nepieciešamības gadījumā tiks evakuētas personas ar funkcionālajiem traucējumiem un attiecīgi pasākumi šīs evakuācijas nodrošināšanai	
	1.2. Ugunsdrošības noteikumu pārkāpumi	Administratīvie dati	VUGD	Ugunsdrošības pārkāpumu izplatība attiecībā pret personām ar īpašām vajadzībām. VUGD konstatēto pārkāpumi MK 82. noteikumu 10. panta "Ugunsdrošības instrukcijā ietver šādu informāciju" 10.9.6. apakšpunktu "kārtība, kādā tiek evakuētas personas ar īpašām vajadzībām, un attiecīgi pasākumi tās nodrošināšanai, ja attiecīgajā ēkā var atrasties personas ar īpašām vajadzībām". Pārkāpumu skaits neaptver izplatību, tāpēc pilnīgāku indikatoru veidotu atklāto pārkāpumu skaita attiecībā pret kopumā veikto pārbaužu skaitu.	

12. pants. Vienlīdzīga tiesībspējas atzīšana	1. Personu ar ierobežotu rīcībspēju tiesību ievērošana				
	1.1. Aizgādībā esošas personas	Administratīvie dati	NPAIS, Bāriņtiesu gada pārskati	Aizgādībā esošo personu skaits kopumā un gada laikā reģistrēto personu skaits	800 bērni, par kuriem pēc tiesas pieprasījuma bāriņtiesa sniegusi atzinumu par bērna aizgādības tiesību noteikšanu un saskarsmes tiesības izmantošanu. (Šie ir dati no Bāriņtiesu gada pārskata par gada laikā reģistrēto personu skaita; trūkst dati no NPAIS par kopumā reģistrēto personu skaitu)
	1.2. Aizgādībā esošās sievietes un vīrieši	Administratīvie dati	Indikators ieteikts, bet pašlaik nav pieejams	Aizgādībā esošo personu skaits kopumā un gada laikā reģistrēto personu skaits dzimumu griezumā. Šādi dati kļūtu pieejami, papildinot bāriņtiesu gada pārskata veidlapu MK noteikumu Nr.763 "Noteikumi par bāriņtiesas ikgadējā pārskata veidlapas paraugu un pārskata iesniegšanas un aizpildīšanas kārtību" 6.1.punktu ar "tajā skaitā sievietes, tajā skaitā vīrieši". Dzimumu griezumam ir nepieciešams izejas datiem, piemēram, pasākumu plānošanai reproduktīvas veselības jomā.	Nav dati
	1.3. Atbalsts lemtspējai – nākotnes pilnvarojumi	Administratīvie dati	Indikators ieteikts, bet pašlaik nav pieejams	(Spēkā nestājušos) nākotnes pilnvarojuma noformējumu skaits (Latvijas Zvērinātu notāru padome). Šāds rādītājs ļautu mērīt atbalstītās lemtspējas rezultātu un ir vienīgais rezultatīvais rādītājs, kuru iespējams izdalīt šī panta kontekstā.	Nav dati
	1.4. Personu ar ierobežotu rīcībspēju segregācija	Administratīvie dati	SPOLIS	Personu ar ierobežotu rīcībspēju valsts aprūpes centros īpatsvars pret visām personām ar ierobežotu rīcībspēju	
	1.5. Tiesu spriedumi par ierobežotas rīcībspējas noteikšanu	Administratīvie dati	Indikators ieteikts, bet pašlaik nav pieejams	Tiesībsarga ieskatā tiesu spriedumi par ierobežotas rīcībspējas noteikšanu būtu svarīgs rādītājs līdz ar kvalitatīvu minēto tiesu spriedumu analīzi lai vērtētu tiesnešu izpratni par ierobežotas rīcībspējas jautājumiem. Šis ir kvalitatīvs apakšindikator un patlaban netiek apkopots. Šādu apakšindikatoru ieteicams apkopot ik gadu, iespējamā atbildīgā institūcija – Tieslietu ministrija.	Nav dati

13. pants. Tiesas pieejamība	1. Tiesu pieejamība (Fiziskā un informācijas pieejamība skat. 9. panta 1.5. un 3.4.)				
	1.1. Atbalstoša tiesībsargājošo iestāžu attieksme pret personām ar invaliditāti	Vienreizēja aptauja	Tiesībsarga Pētījums par ANO konvencijā par personu ar invaliditāti tiesībām ieviešanu ; Mērķa grupa – personas ar invaliditāti , Latvijas pastāvīgie iedzīvotāji; metode – datorizētas intervijas internetā un/vai datorizētas telefonintervijas; 266 respondenti.	Te izmantojama tiesībsarga pasūtīta personu ar invaliditāti aptauja (2014), izmantojot jautājumu “Lūdzu, novērtējiet, kā ir mainījusies Jūsu situācija šajās jomās, salīdzinot ar to, kāda tā bija pirms pieciem gadiem (2010.gadā)? Vai tā ir uzlabojusies, pasliktinājusies vai nav mainījusies? %”. Viena no minētajām jomā ir “Tiesu pieejamība”. Iespējams izmantot arī jautājumu “Kā Jūs kopumā vērtējat Latvijas sabiedrības, dažādu institūciju un iestāžu pārstāvju attieksmi pret cilvēkiem ar invaliditāti?”, Tiesas nav izdalītas atsevišķi, bet minētas kategorijā “tiesībsargājošās iestādes”.	3,4% respondentu atzīst, ka pēdējo piecu gadu laikā (salīdzinot ar 2010.gadu) tiesu pieejamība ir uzlabojusies; 8% respondentu atzīst, ka tiesībsargājošo iestāžu pārstāvju attieksme pret cilvēkiem ar invaliditāti ir atbilstoša.
	1.2. Uz tiesas sēdi neaicinātas personas	Administratīvie dati	TIS	Tiesu psihiatriskās ekspertīzes slēdzienu, kas rekomendē personu ar invaliditāti uz tiesas sēdi neaicināt, skaits. Rādītājs daļēji raksturo panta izpildi un nesniedz priekšstatu par situāciju tiesās kopumā	
1.3. Tiesu darbinieku apmācība	Administratīvie dati	TIS	Tiesu administrācijas sektorā strādājošo darbinieku, kas pēdējo piecu gadu laikā saņēmuši apmācību darbam ar personām ar invaliditāti skaits	Indikators ieteikts, bet pašlaik nav pieejams	
14. pants. Personas brīvība un neaižskaramība	Skat. 23. panta 2.,3.,4. sadaļas indikatorus Administratīvie dati/Vienreizēja aptauja				
15. pants. Tiesības netikt pakļautam spīdzināšanai vai nežēlīgiem, necilvēcīgiem vai cieņu pazemojošiem apiešanās un sodišanas metožu izmantošanai	1. Nežēlīga, necilvēcīga vai cieņu pazemojoša apiešanās un sodīšana. Aprakstošs indikators				
	1.1.Gadījumu skaits	Administratīvie dati	Tiesībsarga birojs	Sūdzību skaits Tiesībsarga birojā par nežēlīgiem, necilvēcīgiem vai cieņu pazemojošiem apiešanās un sodīšanas gadījumiem, kas vērsti pret personām ar invaliditāti Šis ir daļēji kvantitatīvs, daļēji kvalitatīvs aprakstošs rādītājs. Sūdzību skaits un tematika neļauj mērīt problēmu visā mērķgrupā.	44 sūdzības 2015.gadā par spīdzināšanu, necilvēcīgu izturēšanos, fiziska un morāla vardarbība no ieslodzījuma vietām par iespējamiem ieslodzīto personu tiesību pārkāpumiem.

16. pants. Tiesības netikt pakļautam ekspluatācijai, vardarbībai un ļaunprātīgai izmantošanai	1. Personas ar invaliditāti, kas kļuvušas par upuri noziedzīgam nodarījumam				
	1.1. Sociālā rehabilitācija personām, kas cietušas no vardarbības	Administratīvie dati	Indikators ieteikts, bet pašlaik nav pieejams	Personu ar invaliditāti skaits, kuras izmantojušas sociālās rehabilitācijas personām, kuras cietušas no vardarbības, pakalpojumus	Datus paredzēts iegūt no LabIS.
	1.2. Personas, kas kļuvušas par kriminālnodarījuma upuri	Administratīvie dati	Indikators ieteikts, bet pašlaik nav pieejams	Personas ar invaliditāti, kas kļuvušas par noziedzīgas darbības, vardarbības upuri. Dati nav pieejami, taču ievietojot invaliditātes griezumu Noziedzīgo nodarījumu reģistra datos ⁴⁹ būtu iespējams iegūt datus par noziedzīgo nodarījumu, kas veikti pret personām ar invaliditāti attiecībā pret sekojošiem nodarījumiem: KL 116.-124. pants (Slepkavība), KL 159. pants (Izvarošana), KL 160.-162. pants (Seksuāla vardarbība (bez izvarošanas)), KL 125.-128., 130.-131. pants (Miesas bojājumi un vardarbība), KL132. pants (Apdraudoša uzvedība), KL 154 ⁷ . pants (Cilvēktirdzniecība). Dati būtu izmantojami arī 6. panta monitoringam.	Dati nav pieejami
17. pants. Personas integritātes aizsardzība	Pantam ir vispārējs raksturs, saistīts ar 10., 14., 15., 16. un 23. panta indikatoriem				
18. pants. Pārvietošanās un pilsonības brīvība	1. Pārvietošanās un pilsonības brīvība				
	1.1. Naturalizācijas atvieglojumi	Administratīvie dati	VDEĀVK LabIS	Personu, kas saņēmušas atzinumu atvieglojumiem naturalizācijas procedūras veikšanai skaits (VDEĀVK gada pārskati, LabIS) Rādītājs aprakstošs, jo neatspoguļo kopējo pieprasījumu pēc šādiem atvieglojumiem.	Atzinums par medicīniskām indikācijām atvieglojumiem naturalizācijas procedūras veikšanai 2016.gadā izsniegts 41 personai (2015.gadā – 107).

19. pants. Patstāvīgs dzīvesveids un iekļaušana sabiedrībā	1. Patstāvīga dzīvesveida pieejamība Skatīt arī 23. panta 2.1. un 2.2. apakšindikatorus				
	1.1. Patstāvīgi dzīvojošu personu īpatsvars	Administratīvie dati	CSP	Personu ar invaliditāti īpatsvars (%), kuri dzīvo privātās mājāsaimniecībās salīdzinājumā ar iedzīvotājiem kopumā (pēc traucējuma veida, pēc invaliditātes grupas, vecuma, dzimuma)	
	1.2. Aprūpes iestādēs dzīvojošu personu īpatsvars	Administratīvie dati	CSP	Personu ar invaliditāti īpatsvars (%), kuri dzīvo aprūpes institūcijās salīdzinājumā ar iedzīvotājiem kopumā (pēc traucējuma veida, pēc invaliditātes grupas, vecuma, dzimuma) Papildus izmantojami 23. panta 2.1. un 2.2. indikatori	
	1.3. Aprūpes iestāžu personāla attieksme pret klientiem.	Nav datu		Patlaban šāds jautājums nav iekļauts nevienā aptaujā, taču veicot regulāru aptauju starp personām ar invaliditāti, tādu vajadzētu iekļaut.	Ieteikts iekļaut regulārā aptaujā
1.4. Aprūpes iestāžu sniegto pakalpojumu izvērtējums.	Nav datu		Patlaban šāds jautājums nav iekļauts nevienā aptaujā, taču veicot regulāru aptauju starp personām ar invaliditāti, tādu vajadzētu iekļaut.	Ieteikts iekļaut regulārā aptaujā	
20. pants. Individuālā pārvietošanās	9. panta indikatori Vienreizējs/Regulārs apsekojums; Vienreizēja/Regulāra aptauja; Administratīvie dati				
21. pants. Vārda un uzskatu brīvība un pieeja informācijai	Saistīts ar 9. panta indikatoriem. Papildus izdalīts 1. Komunikācijas palīgīdzekļi				
	1.1. Alternatīvās komunikācijas tehnisko palīgīdzekļu izsniegšana	Administratīvie dati	VTPC/LNB/LNS (LabIS)	Izsniegto alternatīvās komunikācijas tehnisko palīgīdzekļu skaits gadā Ar tehnisko palīgīdzekļu izsniegšanu/saņemšanu saistīto rādītāju apraksts veikts 9. panta sadaļā.	2016.gadā izsniegts 91 alternatīvās komunikācijas tehniskie palīgīdzekļi (2015.gadā - 23).
	2. Tulku/surdotulku pieejamība				
	2.1. Surdotulku skaits	Administratīvie dati	VTPC/LNB/LNS (LabIS)	LNS nodarbināto surdotulku skaits, tai skaitā licensētu surdotulku skaits	2016.gadā 40 surdotulki snieguši pakalpojumus personām saskarsmes nodrošināšanai ar citām fiziskām un juridiskām personām.
2.2. Surdotulka pakalpojumi izglītības ieguvei	Administratīvie dati	VTPC/LNB/LNS (LabIS)	Personu skaits, kas saņēmušas valsts apmaksātu surdotulka pakalpojumu izglītības programmas apguvei (Invaliditātes likuma 12.panta pirmās daļas 5.punkts).	2016.gadā surdotulka pakalpojumu izglītības programmas apguvei saņēmušas 65 personas.	
2.3. Surdotulka pakalpojumi saskarsmes nodrošināšanai	Administratīvie dati	VTPC/LNB/LNS (LabIS)	Personu skaits, kas saņēmušas surdotulka pakalpojumu saskarsmes nodrošināšanai (Invaliditātes likuma 12.panta pirmās daļas 6.punkts).	2016.gadā surdotulka pakalpojumu saskarsmes nodrošināšanai saņēmušas 1218 personas.	

22. pants. Privātās dzīves neaizskaramība	1. Privātās dzīves neaizskaramība. Aprakstošs indikators				
	1.1. Liegums tikties stacionārā ievietotām personām	Administratīvie dati	Tiesībsarga birojs	Tiesībsargam iesniegto sūdzību skaits, kas saistīts ar tikšanās iespējas liegšanu personām, kurām nozīmēta piespiedu uzturēšanās stacionārā.	2015.gadā tika saņemta 1 sūdzība
	1.2. Informatīvais atbalsts par privātās dzīves neaizskaramību	Administratīvie dati	Ieteikts LM	Izdotās vadlīnijas, informatīvie materiāli, to skaits par personas privātās dzīves neaizskaramību.	Indikators ieteikts, bet pašlaik nav pieejams
23. pants. Cieņa pret dzīvesvietu un ģimeni	1. Bērnu tiesību nodrošinājums augt ģimeniskā vidē:				
	1.1. Bērnu ar invaliditāti segregācija	Administratīvie dati	SPOLIS	Personu ar invaliditāti līdz 18 gadu vecumam sociālās aprūpes iestādēs īpatsvars no visām personām ar invaliditāti līdz 18 gadu vecumam; sīkākus apakšindikatorus iespējams izdalīt pēc traucējumu veida	
	1.2. Bērnu ar invaliditāti alternatīvās aprūpes iespējas	Administratīvie dati	SPOLIS	Ārpusģimenes aprūpē esošo bērnu ar invaliditāti (ievietoti audžuģimenē/ ievietoti aizbildņa ģimenē/ ievietoti ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas institūcijā (papildinot Bāriņtiesu gada pārskatu)) īpatsvars no visām personām ar invaliditāti līdz 18 gadu vecumam. (SPOLIS; LabIS)	
	2. Pieaugušo tiesības uz ģimeni un dzīvesvietu				
	2.1. Personu ar invaliditāti segregācija sabiedrībā	Administratīvie dati	SPOLIS	Personu skaits, kuras atrodas aprūpes institūcijās (uz 10 000 iedzīvotāju)	
2.2. Personu ar invaliditāti segregācija	Administratīvie dati	SPOLIS	Personu ar invaliditāti pēc 18 gadu vecuma sociālās aprūpes iestādēs, pēc traucējumu veida, īpatsvars no visām pieaugušām personām ar invaliditāti		

3. Pakalpojumi neatkarīgas dzīves, tiesību uz ģimeni un dzīvesvietu īstenošanai				
Šie dati, izmantoti atsevišķi nav izmantojami ne procesa, ne rezultātu uzraudzībai, bet izmantoti aprakstoši ļaus raksturot rīcību.				
3.1. Īpaša kopšana	Administratīvie dati	VDEĀVK LabIS	Personu skaits pēc 18 gadu vecuma ar I grupas invaliditāti, kam nepieciešama īpaša kopšana	2016.gadā VDEĀVK izsniedzis 7160 atzinumus par medicīniskajām indikācijām <i>īpašas kopšanas nepieciešamībai</i> .
3.2. Asistents personām ar redzes traucējumiem (valsts finansējums)	Administratīvie dati	SPOLIS	Personas ar I grupas redzes invaliditāti, kas saņem pabalstu par asistenta izmantošanu līdz 10 stundām nedēļā (VSAA)	2016.gadā <u>vidēji mēnesī</u> bija 2106 personas ar I grupas redzes invaliditāti, kuras saņēma pabalstu par asistenta izmantošanu līdz 10 stundām nedēļā.
3.3. Asistents personām ar redzes traucējumiem (pašvaldību finansējums)	Administratīvie dati	SPOLIS	Personas ar I grupas redzes invaliditāti, kuras saņem pabalstu par asistenta izmantošanu, daļā, kas pārsniedz 10 stundas nedēļā, pašvaldību finansējums	
3.4. Asistents personām ar I un II grupas invaliditāti	Administratīvie dati	VDEĀVK LabIS	Personas ar I un II invaliditātes grupu, kas saņēmušas atzinumu par asistenta pakalpojuma nepieciešamību.	2016.gadā VDEĀVK izsniedzis 11 343 atzinumus par <i>asistenta pakalpojuma nepieciešamību pašvaldībā</i> ārpusmājokļa aktivitāšu nodrošināšanai. Uz 2016.gada beigām bija 25 982 personas ar I un II grupas invaliditāti, kurām bija aktīvi lēmumi par <i>asistenta pakalpojuma nepieciešamību</i> .
3.5. Asistenta pakalpojuma izmantošana	Administratīvie dati	SPOLIS	Personas, kas saņem pašvaldību piešķirto asistenta pakalpojumu, skaits	2016.gadā 9506 personas saņēma pašvaldības piešķirto asistenta pakalpojumu, no tiem: 4430 personas ar I grupas invaliditāti; 4184 personas ar II grupas invaliditāti; 892 bērni.
3.6. Transporta pabalsta izmantošana	Administratīvie dati	VDEĀVK LabIS	Personu skaits, kam piešķirta transporta pabalsta izdevumu kompensācija	2016.gadā VDEĀVK izsniedzis 10614 atzinumu par <i>transporta pabalsta</i> piešķiršanu, no tiem: 10406 personām no 18 gadu vecuma; 208 bērniem. 2016.gadā <u>vidēji mēnesī</u> pabalstu saņēma 23785 personas.
3.7. Surdotulka pakalpojumi	Administratīvie dati	VTPC/LNB/LNS (LabIS)	Personas, kas saņēmušas surdotulka pakalpojumus līdz 120 stundām gadā saskarsmes nodrošināšanai, skaits	2016.gadā surdotulka pakalpojumu saskarsmes nodrošināšanai saņēmušas 1218 personas.
3.8. Viegļā automobiļa pielāgošana	Administratīvie dati	SIVA	Personas, kas saņēmušas atzinumu par medicīnisko indikāciju noteikšanu speciāli pielāgota vieglā automobiļa iegādei un pabalsta saņemšanai	Atbilstoši personu ar invaliditāti funkcionālo traucējumu veidam 2015.gadā veikta 22 transportlīdzekļu pielāgošana par <u>valsts budžeta līdzekļiem</u> un 5 transportlīdzekļu pielāgošana <u>par maksu</u> .

4. Personu ar invaliditāti pašvērtējums				
4.1. Attieksme pret personām ar invaliditāti ģimenē	Vienreizēja aptauja (2014)	Tiesībsarga Pētījums par ANO konvencijā par personu ar invaliditāti tiesībām ieviešanu; Mērķa grupa – personas ar invaliditāti , Latvijas pastāvīgie iedzīvotāji; metode – datorizētas intervijas internetā un/vai datorizētas telefonintervijas; 266 respondenti.	Personu ar invaliditāti īpatsvars, kas ģimenes atbalstu vērtē kā atbalstošu. Attieksmes mērīšanai izmantojama tiesībsarga pasūtītā aptauja personām ar invaliditāti (2014). Aptaujā iekļauts jautājums: “Kā Jūs kopumā vērtējat Latvijas sabiedrības, dažādu institūciju un iestāžu pārstāvju attieksmi pret cilvēkiem ar invaliditāti?”, kur viena no jomām ir ģimene.	85% personas ar invaliditāti ģimenes atbalstu vērtē kā atbalstošu.
24. pants. Izglītība	1. Mācību vides un iekļaujošās izglītības pieejamība (Fiziskā un informācijas pieejamība skat. 9. panta 1.5. un 3.4.)			
1.1. Vispārējo izglītības iestāžu pielāgotība	Vienreizēja aptauja (2015)	ANO konvencijas par personu ar invaliditāti tiesībām monitoringa 2010 – 2014. Pašvaldību aptaujas rezultāti. (2015) Pētījumā aptvertas visas (119) pašvaldības; metode - paš aizpildāma anketa, kura tika nosūtīta katrai pašvaldībai.	Tiesībsarga pasūtītās pašvaldību aptaujas par Konvencijas monitoringu jautājums “Publisko ēku īpatsvars (procentos), kuras pilnībā, daļēji vai nav pieejamas personām ar invaliditāti”. Aptaujā izdalītas trīs invaliditātes apakšgrupas (kustību traucējumi, redzes traucējumi, dzirdes traucējumi) un vienpadsmit ēku pieejamības apakšgrupas, kas rezultātos gan apkopotas trijās grupās. tiesībsargs norāda, ka pašvaldību sniegtā informācija ne vienmēr ir precīza, kas apgrūtina datu salīdzināmību. Lai gan aptaujā piedāvātie atbilžu varianti “ēka ir pilnībā pieejama”, “ēka ir daļēji pieejama” un “ēka nav pieejama” anketā definēti precīzi, tiesībsargs pieļauj, ka pašvaldības gradāciju interpretējušas dažādi. Publisko ēku pieejamība personām ar invaliditāti: izglītības, kultūras, atpūtas un sporta iestādes (tiesībsargs, 2015) Nepieciešams veikt apsekojumu, lai konstatētu fizisko pieejamību pēc funkcionālo traucējumu veida sekojošu ēku grupām: • Tiesu ēkas • Veselības aprūpes iestādes • Rehabilitācijas iestādes • Izglītības iestādes: pirmskolas, vispārējās izglītības, profesionālās izglītības iestādēs, augstākās izglītības mācību iestādes. Šāds izvērtējums nav veikts. Tiesībsargs iesaka veikt šādu izvērtējumu arī 13., 24., 25., 26. panta monitoringam.	No publiskajām ēkām vispieejamākās ir sekojošas ēkas: personām ar kustību traucējumiem pilnīgi pieejamas ir pašvaldības sporta objekti (41%); personām ar redzes traucējumiem pilnīgi pieejami ir teātri, kultūras nami un kinoteātri (13%); personām ar dzirdes traucējumiem pilnīgi pieejami ir muzeji (29%).

1.2. Izglītības iestāde tuvu mājām	Vienreizēja aptauja (2015)	ANO konvencijas par personu ar invaliditāti tiesībām monitorings 2010 – 2014, Pašvaldību aptaujas rezultāti. (2015) Pētījumā aptvertas visas (119) pašvaldības ; metode - pašizpildāma anketa, kura tika nosūtīta katrai pašvaldībai.	Iespēja bērniem ar invaliditāti saņemt izglītību dzīvesvietai tuvākajā skolā pēc atbilstošas programmas. Aptaujas anketā 119 pašvaldības sniedz atbildi, vai to ietvaros ir vai nav iespēja nodrošināt mācības personai tuvākajā skolā. Aptaujas ietvaros apkopoti dati arī par iemesliem, kāpēc šādas iespējas nodrošinātas netiek.	Apkopojot pašvaldību sniegtās atbildes uz jautājumiem par bērnu ar invaliditāti iespējām saņemt izglītību, redzams, ka 85% pašvaldību bērniem ar invaliditāti nodrošina iespēju mācīties dzīvesvietai tuvākajā skolā pēc atbilstošas programmas un attiecīgi 15% pašvaldību nav šādu iespēju
1.3. Izglītības pieejamība	Regulāra aptauja	EU-SILC	5. panta 5.1. Izglītības pieejamības indikators. Skolu nepabeigušo (vidējo izglītību neieguvušo) un izglītībā neiesaistīto personu ar un bez invaliditātes īpatsvars (%) vecumā no 18 līdz 24 gadiem	
1.4. Bērni ar speciālām vajadzībām vispārējā pirmsskolas izglītībā	Administratīvie dati	VIIS	Vispārējās pirmsskolas izglītības grupu apmeklējums starp bērniem ar speciālām vajadzībām	
2. Izglītības sistēmas segregācija				
2.1. Izglītojamo ar īpašām vajadzībām iekļaušana	Administratīvie dati	Izm gada pārskats par mācību gadu	Izglītojamo ar speciālām vajadzībām īpatsvars (%), kas mācās speciālās izglītības iestādēs. Pārklājas ar 5. panta 5.1. rādītāju	2015./16. m.g. 49.21% no kopējā izglītojamo ar speciālām vajadzībām skaita mācās pamata un vidējās speciālās izglītības iestādēs.
2.2. Izglītojamie ar speciālām vajadzībām speciālajās klasēs	Administratīvie dati	Izm gada pārskats par mācību gadu	Izglītojamo ar speciālām vajadzībām īpatsvars (%), kas mācās speciālajās klasēs pie dienas vai vakara (maiņu) un neklātienes skolām	2014./15.m.g. 12% no kopējā izglītojamo ar speciālās vajadzībām skaita mācās speciālajās klasēs pie dienas vai vakara (maiņu) un neklātienes skolām
2.3. Izglītojamo ar speciālām vajadzībām integrēšana parastajās klasēs	Administratīvie dati	Izm gada pārskats par mācību gadu	Izglītojamo ar speciālām vajadzībām īpatsvars (%), kas integrēti parastajās klasēs vispārējās izglītības iestādēs	2014./15.m.g. 36.54% no kopējā izglītojamo ar speciālās vajadzībām skaita ir integrēti parastajās klasēs vispārējās izglītības iestādēs
3. Mācību personāla kompetence un atbalsta personāla pieejamība				
3.1. Asistenta pieejamība	Administratīvie dati	Izm gada pārskats par mācību gadu	Izglītojamie, kas saņem asistenta pakalpojumu mācību iestādēs pārvietošanās atbalstam un pašaprūpes veikšanai	Asistenta pakalpojumus 2015. gadā saņēma 290 izglītojamie.
3.2. Pedagogu sagatavošana	Administratīvie dati	VISC gada pārskats	Pedagogu tālākizglītības kursu par izglītojamo ar funkcionāliem traucējumiem iekļaušanu vispārējās izglītības plūsmā apmeklējums	Informācija nav pieejama no gada pārskata.

3.3. Atbalsts pedagogiem	Administratīvie dati	VISC gada pārskats	VISC Speciālās izglītības nodaļas speciālistu sniegto konsultāciju skaits	<p>2016. gada 19. februārī seminārs <u>pirmsskolas pedagogiem (47)</u> "Iekļaujošas izglītības principa īstenošana pirmsskolas izglītībā".</p> <p>2016. gada 6. maijā norisinājās seminārs <u>pirmsskolas pedagogiem</u> "Pirmsskolas izglītības skolotāju un logopēdu sadarbība bērnu runas attīstīšanā un sagatavošanā skolai". Semināra dalībnieki individuālajās un grupu nodarbībās iepazinās ar skolotāja un logopēda sadarbību, diskutēja par iekļaujošas izglītības principa īstenošanu pirmsskolas izglītībā.</p> <p>2016. gada 14.martā notika lekcija vispārējo izglītības iestāžu speciāliem pedagogiem (37) "Uzvedības problēmas skolā. Cēloņsakarību un perspektīvu meklējumos".</p> <p>2016. gada 1. aprīlī notika lekcija <u>pedagoģiski medicīnisko komisiju psihologiem</u> "Uzvedības problēmas skolā. Cēloņsakarību un perspektīvu meklējumos".</p> <p>2016. gada 2. decembrī notika seminārs <u>speciālo skolu direktoru vietniekiem</u>. Semināra dalībnieki iepazinās ar atbalsta iespējām izglītojamajiem ar dzirdes traucējumiem, aktualitātēm speciālo skolu darbā, kā arī projekta "Atbalsta sistēmas pilnveide bērniem ar saskarsmes grūtībām, uzvedības traucējumiem un vardarbību ģimenē" norisi.</p> <p>2016. gadā notika arī divi semināri pašvaldību <u>pedagoģiski medicīnisko komisiju vadītājiem</u>. (15.04.16.-46 dalībnieki; 21.10.16.-39 dalībnieki)</p>
3.4. Speciālo vajadzību atzīšana	Administratīvie dati	VISC gada pārskats	Pašvaldību pedagoģiski medicīnisko komisiju izvērtēto izglītojamo skaits	2016. gadā Valsts un pašvaldību pedagoģiski medicīniskās komisijas izvērtēja 826 izglītojamo spējas, attīstības līmeni un veselības stāvokli, izsniedzot atzinumu par atbilstošu izglītības programmu.
3.5. Zīmju valodas kompetence	Nav datu	Ieteikts IZM	Pedagogu skaits, kas kvalificēti zīmju valodas lietošanā	Nav dati
4. Profesionālā izglītība un sagatavošana nodarbinātībai				
4.1. Personu ar intelektuālās attīstības traucējumiem iekļaušana profesionālās izglītības iestādēs	Administratīvie dati	IZM gada pārskats par mācību gadu	Personas ar intelektuālās attīstības traucējumiem profesionālās izglītības iestādēs	160 izglītojamo ar speciālām vajadzībām mācās profesionālās izglītības iestādēs 2016./17.m.g

	4.2. Personas ar invaliditāti profesionālajā tālākāpmācībā	Administratīvie dati	IZM gada pārskats par mācību gadu	Personu ar invaliditāti skaits, kas apgūst profesionālās programmas tālmācības formā	
	4.3. Personu ar invaliditāti bezdarbnieku izglītības līmenis - augstākā izglītība; - pamatizglītība; - vidējā vispārējā izglītība; - profesionālā izglītība.	Administratīvie dati	NVA	Bezdarbnieku ar invaliditāti izglītības līmenis: Īpatsvars (%) ar augstāko izglītību, ar pamatizglītību vai vispārējo vidējo izglītību, ar profesionālo izglītību. Precīzāki dati būtu pieejami, vērtējot nodarbinātības iespējas attiecībā pret izglītības līmeni, izmantojot VID un VDEĀVK datu savienojumu.	Kopējais reģistrēto bezdarbnieku ar invaliditāti skaits (31.05.2017.) - 8839 , no tiem: ar augstāko izglītību - 889; ar profesionālo izglītību - 3 895; ar vispārējo vidējo izglītību - 2 350; ar pamatizglītību - 1 495; zemākā par pamatizglītību - 209; nav norādīta - 1.
5. Augstākā, neformālā un izglītība mūža garumā					
	5.1. Augstākās izglītības pieejamība	Regulāra aptauja	EU-SILC	Personas ar un bez funkcionālajiem traucējumiem ar augstāko izglītību, īpatsvars 30-34 vecuma grupā	
	5.2. Neformālās izglītības pieejamība	Administratīvie dati	NVA	Neformālās izglītības ieguvušo bezdarbnieku ar invaliditāti skaits	2016.gads - 1993 personas (12.4% no kopējā dalībnieku skaita)
25. pants. Veselība	1. Valsts veikto pasākumu efektivitāte invaliditātes prevencijai				
	1.1. Pirmreizēji noteiktas invaliditātes prevalence	Administratīvie dati	VDEĀVK LabIS	Personu skaits, kurām pirmreizēji noteikta invaliditāte, uz 1000 iedzīvotājiem	2016.gadā Latvijā pirmreizēji invaliditāte noteikta 9.2 reizes uz 1000 iedzīvotājiem.
	1.2. Pirmreizēji noteiktas invaliditātes smagums	Administratīvie dati	VDEĀVK LabIS	Pirmreizēji noteiktās invaliditātes grupu struktūra pa grupām (I-III grupa, bērni).	2016.gadā pirmreizējās invaliditātes grupu struktūra: I grupa - 4804 personām; II grupa - 6694 personām; III grupa - 5419 personām; 948 bērniem.
	1.3. Prognozējamās invaliditātes prevalence	Administratīvie dati	VDEĀVK LabIS	Piešķirta prognozējama invaliditāte, skaits uz 1000 iedzīvotājiem	2016.gadā Latvijā prognozējama invaliditāte noteikta 3.7 reizes uz 10000 iedzīvotājiem.
	1.4. Individuālo rehabilitācijas plānu pielietojums	Administratīvie dati	VDEĀVK LabIS	Personu, kam apstiprināti individuālie rehabilitācijas plāni, īpatsvars no visām personām, kam piešķirta prognozējama invaliditāte	2016.gadā individuālais rehabilitācijas plāns apstiprināts 67 personām (93% gadījumu).

2. Veselības aprūpes pakalpojumu pieejamība personām ar invaliditāti (Fiziskā un informācijas pieejamība skat. 9. panta 1.5. un 3.4.)				
2.1. Veselības pakalpojumu pieejamība	Regulāra aptauja	EU-SILC	<p>a) Izmantojami (EU-SILC mikrodati), kas ļauj izšķirt sekojošas kategorijas:</p> <p>2.1.1. Izdalot to personu ar invaliditāti (aptaujas izpratnē personas ar aktivitāšu ierobežojumiem, skat. 1. pielikumu) īpatsvaru, kam nav pieejami veselības aprūpes pakalpojumi, pret visiem respondentiem, kam nav bijusi pieejama veselības aprūpes pakalpojumi (PH040)</p> <p>2.1.2. Zobārstniecības pakalpojumu pieejamība. Analogs iepriekšējam indikators, izmantojot citu mainīgo: Nav pieejami zobārstniecības pakalpojumi (PH060)</p> <p>b) Alternatīvi izmantojami EHIS mikrodati (skat. 1. pielikums)</p> <p>2.1.3 .Nav piekļuves veselības aprūpei pēdējo 12 mēnešu laikā garo rindu dēļ (UN1A);</p> <p>2.1.4 Nav piekļuves veselības aprūpei pēdējo 12 mēnešu laikā attāluma transporta trūkuma dēļ (UN1B)</p> <p>2.1.5. Nevarēju atļauties izmantot veselības aprūpes pakalpojumus pēdējo 12 mēnešu laikā (UN2)</p> <p>Tomēr jāņem vērā, ka rādītājs iegūstams no EU-SILC aptaujas mikrodatiem, kuru mērķgrupas aptvere attiecīgajā grupā ir salīdzinoši neliela, tāpēc tas ir daļēji drošticams.</p>	

3. Veselības aprūpes pakalpojumi mājās				
3.1. Sniegtie pakalpojumi	Administratīvie dati	NVD	Saņemto pakalpojumu skaits, pa gadiem	2015.gadā ģimenes ārsti veikuši 11151 vizīti pie pacientiem <u>mājās</u> , par kopējo valsts budžeta finansējumu 422142 EUR, no tiem 369713.40 EUR sastāda finansējums par vizītēm pie personām ar I grupas invaliditāti.
3.2. Pakalpojumi reģionos	Administratīvie dati	NVD	Saņemto pakalpojumu īpatsvars reģionos. Neraksturo personas ar invaliditāti ar VDEĀVK atzinumu, taču netieši ļauj raksturot personām ar invaliditāti un prognozējamu invaliditāti, kā arī citām personām ar ierobežojumu ikdienā būtisku atbalsta pakalpojumu, tai skaitā reģionālā griezumā. Invaliditātes griezumā dati nav pieejami.	
4. Veselības aprūpes sektora atvērtība personām ar invaliditāti				
4.1 Veselības aprūpes iestāžu pozitīva attieksme pret personām ar invaliditāti	Vienreizēja aptauja (2014)	Tiesībsarga Pētījums par ANO konvencijā par personu ar invaliditāti tiesībām ieviešanu ; Mērķa grupa – personas ar invaliditāti, Latvijas pastāvīgie iedzīvotāji; metode – datorizētas intervijas internetā un/vai datorizētas telefonintervijas; 266 respondenti.	Tiesībsarga pasūtītā aptauja personām ar invaliditāti (2014) pieejams attieksmes mērījums par attieksmi veselības aprūpes sektorā. (Kā Jūs kopumā vērtējat Latvijas sabiedrības, dažādu institūciju un iestāžu pārstāvju attieksmi pret cilvēkiem ar invaliditāti?) Plašāka izlase ļautu mērīt attieksmi detalizētos griezumos.	35.7% respondentu uzskata, ka ir atbalstoša attieksme pret personām ar invaliditāti veselības aprūpes iestādēs.
26. pants. Adaptācija un rehabilitācija	1. Rehabilitācijas pakalpojumu pieejamība Daļēji pārklājas ar 25. panta 1. sadaļas indikatoriem (Fiziskā un informācijas pieejamība skat. 9. panta 1.5. un 3.4.)			
1.1. Sociālās rehabilitācijas pakalpojumu pieejamība	Administratīvie dati	SIVA; LabIS	Pieprasījums pēc sociālās rehabilitācijas pakalpojumiem personām ar invaliditāti skaita attiecība pret piešķirto pakalpojumu skaitu	2015.gadā bija 5744 lēmumi par uzņemšanu rindā valsts finansētu sociālās rehabilitācijas pakalpojumu saņemšanai, no tiem 4517 (78,6%) lēmumi par personu ar funkcionāliem traucējumiem uzņemšanu rindā.
1.2. Profesionālās rehabilitācijas pakalpojumu pieejamība	Administratīvie dati	SIVA; LabIS	Pieprasījums pēc profesionālās rehabilitācijas pakalpojumiem/ Profesionālās rehabilitācijas pakalpojumu saņēmēju skaits. SIVA rehabilitācijas pakalpojumu dati invaliditātes griezumā pieejami LabIS.	2015.gadā sociālās rehabilitācijas pakalpojumus par valsts budžeta līdzekļiem saņēma 3 490 personas, t.sk., 2567 (74%) personas ar funkcionāliem traucējumiem darbspējīgā vecumā, 68 (2%) personas ar funkcionāliem traucējumiem pēc darbspējīgā vecuma, kuras strādā.

2. Atbalsts kopienā				
2.1. Dienas centri	Administratīvie dati	LM	Dienas aprūpes centri bērniem ar invaliditāti skaits	2016.gadā bija 106 dienas aprūpes centri, no tiem: 28 personām ar GRT; 4 personām ar fiziskiem traucējumiem; 8 bērniem ar invaliditāti; 12 trūcīgiem bērniem; 8 personām pensijas vecumā; 46 cita veida.
2.2. Aprūpe mājās bērniem	Administratīvie dati	LM	Pašvaldības, kurās piedāvāts Aprūpe mājās pakalpojums bērniem	Aprūpe mājās pakalpojums tiek nodrošināts 97 pašvaldībās 124 bērniem.
2.3. Pašvaldības ar dienas aprūpes centriem	Administratīvie dati	LM	Pašvaldību skaits, kurās ir pieejami dienas aprūpes centri un dienas centri personām ar garīga rakstura traucējumiem	2016.gadā 30 pašvaldībās bija pieejami dienas aprūpes centri personām ar garīga rakstura traucējumiem.
2.4. Pusceļa mājas	Aprakstošs indikators	LM	Pusceļa mājas nodrošinātie pakalpojumi (cilvēkiem ar garīga rakstura traucējumiem)	Šeit var uzskaitīt nodrošinātos pakalpojumus.
2.5. Grupu mājas (dzīvokļi)	Aprakstošs indikators	LM	Grupu mājas (dzīvokļa) nodrošinātie sociālie pakalpojumi (personām ar garīga rakstura traucējumiem) Aprakstošs indikators	2016.gadā 11 pašvaldības nodrošināja Grupu mājas pakalpojumu. Pakalpojumu izmantoja 236 personas.
27. pants. Darbs un nodarbinātība	1. Darba vides pielāgotība			
	1.1. Darba vietu pielāgotība	Administratīvie dati	NVA	Darba vietas, kuras pielāgotas personām ar invaliditāti (NVA dati, kas izmantojami kā aprakstošs indikators)
	1.2. Atbalsts darba vietu pielāgotībai	Administratīvie dati	NVA	Vienreizējo dotāciju iekārtu un aprīkojuma iegādei, kā arī tehnisko palīgīdzekļu izgatavošanai un iegādei, lai pielāgotu darba vietas darbā pieņemtajiem bezdarbniekiem, kuriem noteikta invaliditāte, skaits
	2. Nodarbinātības mērījumi			
	2.1. Bezdarba līmenis	Administratīvie dati	NVA	Personu ar invaliditāti īpatsvars bezdarbnieku vidū (pieejams NVA datu bāzē BURVIS)
2.2. Iespēja atrast darbu	Aprakstošs indikators	NVA	izmantojams 5. panta 2.1.indikators: iespēja atrast darbu personām ar invaliditāti	Vidējais bezdarba ilgums 2017.gada maijā bezdarbniekiem ar invaliditāti – 393 dienas.

2.3. Vidējais atalgojums	Regulāra aptauja/ Administratīvie dati	EU-SILC	Vidējais atalgojuma īpatsvars nodarbinātām personām ar invaliditāti pret visām nodarbinātām personām. Iegūstams divējādi: a. darba samaksas starpības rādītājs, ko veido personu ar ierobežojumiem (aptaujas formulējums, skat 1. pielikumu) īpatsvars procentos no personu bez ierobežojumiem darba samaksas (EU-SILC apsekojuma mikrodati) b. Patlaban nepieejami dati, kas iegūstami saslēdzot VID un VDEĀVK datu bāzes: vidējā darba samaksas starpība, darba forma (daļēja/ pilna laika) darba mērķa grupā attiecībā pret visiem nodarbinātiem.	
3. Nodarbinātības veicināšana				
3.1. SIVA pasākumu efektivitāte	Administratīvie dati	SIVA	Personu ar invaliditāti skaits, kuras pēc SIVA rehabilitācijas programmas pabeigšanas tiek nodarbinātas	2015.gadā profesionālās rehabilitācijas pakalpojuma ietvaros bija 42 absolventi no kuriem 18 (42,6%) pēc programmas pabeigšanas bija nodarbināti.
3.2. Subsidētās darba vietas	Administratīvie dati	NVA	Subsidētajās darba vietās nodarbināto personu skaits	2016.gads - 522 personas
3.3. Aktīvās nodarbinātības pasākumi	Administratīvie dati	NVA	Personu skaits, kas ņem dalību aktīvajos nodarbinātības pasākumos	2016.gads - reģistrētajiem bezdarbniekiem ar invaliditāti tika sniegti 12 462 NVA pakalpojumi (viens bezdarbnieks var piedalīties vairākos pasākumos)
3.4. Neformālā izglītība	Administratīvie dati	NVA	Personu skaits, kas ņem dalību neformālās izglītības pasākumos	2016.gads - 1886 personas
3.5. Iesaiste profesionālā izglītībā	Administratīvie dati	NVA	Personu skaits, kas ņem dalību pasākumā Iesaiste profesionālā izglītībā	2016.gads - 725 personas
3.6. Iesaiste praktiskajā apmācībā	Administratīvie dati	NVA	Personu skaits, kas ņem dalību pasākumā Iesaiste praktiskajā apmācībā	2016.gads - 5 personas
3.7. Karjeras konsultācijas	Administratīvie dati	NVA	Personu skaits, kas ņem dalību karjeras konsultācijās	2016.gads - 3322 personas
3.8. Aktīvās nodarbinātības pasākumu efektivitāte	Administratīvie dati	NVA	Personu skaits, kuras atrod darbu pēc aktīvajiem nodarbinātības pasākumiem	2016.gads - 1041 personas
3.9. Subsidēto darbavietu/speciālo darbnīcu izveide pašvaldībās	Vienreizēja aptauja (2015)	Ieteikts LM Latvijas republikas tiesībsarga 2015.gada ziņojums; mērķa grupa - pašvaldības; N=117	Pašvaldības atbalsts subsidēto darbavietu/speciālo darbnīcu izveidei personām ar invaliditāti (Aptauja tiesībsargs)	2015.gadā 35 pašvaldības (30%) sniedza atbalstu subsidēto darbavietu/speciālo darbnīcu izveidei personām ar invaliditāti.

	3.10. Speciāla atbalsta programmas pašvaldībās	Vienreizēja aptauja (2015)	Ieteikts LM Latvijas republikas tiesībsarga 2015.gada ziņojums; mērķa grupa - pašvaldības; N=119	Pašvaldību skaits, kurās noris speciālas atbalsta programmas personām ar invaliditāti komercdarbības uzsākšanai un veikšanai (Aptauja tiesībsargs, turpat) Šis indikators izmanto administratīvus datus, bet pēc rakstura ir aprakstošs, jo kvantitatīvie dati neļauj interpretēt situāciju kompleksi	??
28. pants. Pienācīgs dzīves līmenis un sociālā aizsardzība	1. Nabadzības riska rādītāji personām ar invaliditāti Būtiskākie rādītāji iekļauti 5. panta 3.3. (personu ar invaliditāti īpatsvars starp personām ar trūcīgā statusu) un 3.4. (personu ar invaliditāti īpatsvars starp personām, kuru ienākumi nepārsniedz nabadzības sliekšņa līmeni) indikatoros.				
	1.1. Nabadzības un sociālās atstumtības mājāsaimniecībā	Regulāra aptauja	EU-SILC	Personas mājāsaimniecībā ar nabadzības un sociālās atstumtības risku, pēc invaliditātes un riska (16-59 vecuma grupā)	
	1.2. Nabadzības un sociālās atstumtības mājāsaimniecībā pēc invaliditātes un dzimuma	Regulāra aptauja	EU-SILC	Personas mājāsaimniecībā ar nabadzības un sociālās atstumtības risku, pēc invaliditātes un dzimuma (16+ vecuma grupā)	
	1.3. Nabadzības un sociālās atstumtības mājāsaimniecībā pēc invaliditātes un vecuma	Regulāra aptauja	EU-SILC	Mājāsaimniecības nabadzības un sociālās atstumtības risks, pēc invaliditātes un vecuma (16-64 un 65+)	
	2. Sociālās aizsardzības pakalpojumi Šis indikators nav nolāsāms pēc kvantitatīvajiem datiem un kombinējams ar aprakstu				
	2.1. Invaliditātes pensijas	Aprakstošs indikators	VSAA SAIS LabIS	Izmaksāto invaliditātes pensiju vidējais apmērs	2016.gadā izmaksātās invaliditātes pensijas <u>vidējais</u> apmērs bija 168,24 EUR.
	2.2. Invaliditātes pensiju vidējais apmērs	Aprakstošs indikators	VSAA SAIS LabIS	No jauna piešķirto invaliditātes pensiju vidējais apmērs	2016.gadā <u>jaunpiešķirtās</u> invaliditātes pensijas vidējais apmērs bija 150.48 EUR.
	2.3. Valsts sociālā nodrošinājuma pabalsta	Administratīvie dati	VSAA SAIS LabIS	Valsts sociālā nodrošinājuma pabalsta saņēmēju skaits	2016.gadā valsts <u>sociālā nodrošinājuma pabalstu</u> vidēji mēnesī saņēma 20555 personas.
	3. Dzīves kvalitātes pašuztvere				

3.1. Dzīves kvalitātes uzlabošanās	Vienreizēja aptauja (2014)	Tiesībsarga Pētījums par ANO konvencijā par personu ar invaliditāti tiesībām ieviešanu ; Mērķa grupa – personas ar invaliditāti, Latvijas pastāvīgie iedzīvotāji; metode – datorizētas intervijas internetā un/vai datorizētas telefonintervijas; 266 respondenti.	To personu ar invaliditāti īpatsvars, kuru dzīves kvalitāte ir uzlabojusies pēdējo 5 gadu periodā (Jautājums: Kā ir mainījusies Jūsu dzīves kvalitāte, salīdzinot ar situāciju pirms pieciem gadiem (2010.gadā)?) Kā apakšindikatoru skatāmi: to vīriešu/sieviešu īpatsvara attiecība. Ja aptaujas aptvere ir augstāka, iegūstams arī reģionāls apakšindicators, kas norādītu uz dzīves kvalitātes salīdzinošiem uzlabojumiem reģionos.	Kopā 33,1 % respondentu atzīst, ka dzīves kvalitāte salīdzinot ar 2010.gadu ir uzlabojusies; Dzīves kvalitātes salīdzinošu uzlabojumu novērtēja (skatot dzimuma, vecuma, izglītības un dzīves vietas griezumā) : 29,9% sievietes un 38,4% vīrieši; 43,2% vecuma posmā 18-35gadi; 31,7% vecuma posmā 36-55gadi; 25% vecuma posmā 56+; 34,6% ar zemāko vidējo izglītību; 32,7% ar vidējo izglītību un 35,9% ar augstāko izglītību; 50,6% strādā pilnu darba laiku; 34,1% strādā nepilnu laiku vai gadījuma darbus un 21,4% nestrādā; 34,9% respondenti bija no Republikas nozīmes pilsētu pašvaldības un 32,9% - novadu pašvaldībām.
3.2. Šķēršļi sociālajai līdzdalībai	Vienreizēja aptauja (2014)	Tiesībsarga Pētījums par ANO konvencijā par personu ar invaliditāti tiesībām ieviešanu ; Mērķa grupa – personas ar invaliditāti, Latvijas pastāvīgie iedzīvotāji; metode – datorizētas intervijas internetā un/vai datorizētas telefonintervijas; 266 respondenti.	Iegūstami dati par dzīves kvalitāti attiecībā uz sociālo līdzdalību kopienā (Jautājums: Kādi ir iemesli, kāpēc Jūs nepiedalāties sociālajās aktivitātēs?) 3.2.1. Finansiālie ierobežojumi, personu īpatsvaru, kuras sociālās aktivitātēs nepiedalās finansiālu apsvērumu dēļ (Finansiālu apsvērumu dēļ) 3.2.2. Interesēm atbilstošu aktivitāšu trūkums kopienā (Pašvaldībā nav pieejamas sociālās aktivitātes, kas interesētu) 3.2.3. Vides pieejamības ierobežojumi. (Pašvaldībā ir pieejamas aktivitātes, taču vides nepieejamības dēļ nevar piedalīties)	52% respondentu atzīst, ka nepiedalās sociālajās aktivitātēs finansiālu apsvērumu dēļ; 23% atzīst, ka pašvaldībā nav pieejamas sociālās aktivitātes, kuras interesētu; 4% atzīst, ka nevar piedalīties aktivitātēs, jo nav pieejama vide.
29. pants. Līdzdalība politikajā un sabiedriskajā dzīvē	1. Politiskās dzīves pieejamība			
1.1. Vēlēšanu iecirkņu pieejamība personām ar funkcionāliem traucējumiem	Administratīvie dati	CVK	Vēlēšanu iecirkņu īpatsvars, kas pieejami personām ar funkcionāliem traucējumiem	2017.gada pašvaldību vēlēšanās no 955 vēlēšanu iecirkņiem vēlētājiem ar kustību traucējumiem bija pieejami 616 jeb 65% vēlēšanu iecirkņu.
1.2. Audioformāta sarakstu pieejamība vēlēšanu iecirkņos	Administratīvie dati	CVK	Vēlēšanu iecirkņu īpatsvars, kuros pieejami kandidātu saraksti audio formātā	Deputātu kandidātu sarakstus audio formātā CVK sagatavo nacionālas nozīmes vēlēšanās (Saeimas un Eiropas Parlamenta vēlēšanās), un tie tiek publicēti CVK interneta vietnē www.cvk.lv, kā arī CVK izplata šos ierakstus Latvijas Neredzīgo biedrībai.
1.3. Publisko priekšvēlēšanu debašu pieejamība zīmju valodā	Administratīvie dati	NEPLP	Priekšvēlēšanu periodā translēto politisko debašu, kurās pieejams surdotulks, skaits	

2. Iespējas iesaistīties NVO un politikas veidošanā				
2.1. Pašvaldību atbalsts NVO	Aprakstošs indikators	Ieteikts LM	Pašvaldību, kas atbalsta NVO, kuras pārstāv personu ar invaliditāti tiesības un intereses, piešķirot šīm organizācijām finansējumu, inventāru un/vai telpas skaits. Šāds rādītājs šobrīd netiek apkopots, taču to būtu iespējams ieviest, LM apkopojot to no pašvaldībām. Šādi dati neļautu izšķirt pašvaldību sniegtā atbalsta gradāciju, taču labi raksturotu situāciju reģionālā griezumā.	Indikators ieteikts, bet pašlaik nav pieejams
2.2. Uztvertās ietekmes indekss	Vienreizēja aptauja		Mēra ar viedokļa aptauju, piemēram, modelējot uz 2014. gadā veiktās tiesībsarga aptaujas parauga: "Cik lielā mērā, Jūsaprāt, cilvēkiem ar dažāda veida invaliditāti vajadzētu piedalīties sabiedrības dzīvē? Lūdzu, pasakiet par katru invaliditātes veidu, ko es Jums nosaukšu, vai, Jūsaprāt šādiem cilvēkiem jāpiedalās sabiedrības dzīvē pilnā mērā, ierobežoti vai nav jāpiedalās" : 1) Ar psihiskām saslimšanām (piemēram, šizofrēnija, depresija), 2) Ar intelektuālās attīstības traucējumiem (atpalcība), 3) Ar kustību traucējumiem, 4) Ar redzes traucējumiem, 5) Ar dzirdes traucējumiem, 6) Ar cita veida ilgstošiem veselības traucējumiem (piem., diabēts, dialīze, HIV)	

30. pants. Līdzdalība kultūras dzīvē, atpūta, brīvā laika pavadīšana un sports	1. Dzīves kvalitātes novērtējums				
	1.1.Dzīves kvalitāte uzlabojusies		Tiesībsarga Pētījums par ANO konvencijā par personu ar invaliditāti tiesībām ieviešanu; Mērķa grupa – personas ar invaliditāti, Latvijas pastāvīgie iedzīvotāji; metode – datorizētas intervijas internetā un/vai datorizētas telefonintervijas; 266 respondenti.	Tiesībsarga aptaujā uzdots jautājums “Lūdzu, novērtējiet, kā ir mainījies Jūsu situācija šajās jomās, salīdzinot ar to, kāda tā bija pirms pieciem gadiem (2010.gadā)? Vai tā ir uzlabojusies, pasliktinājusies vai nav mainījies?” Kā iespējamie atbilžu varianti piedāvāti “Uzlabojusies”, “Nav mainījies”, “Pasliktinājusies” un “Grūti pateikt”. Te varētu izmantot vidējo rādītāju visām jomām. Aptaujā aplūkotas tādas jomas kā sporta centru un pasākumu, kultūras pasākumu un Latvijas tūrisma objektu, apskates vietu pieejamība. Lai gan aptaujas izlase ir tikai 266 respondenti, tāpēc tās rezultātu salīdzināmība ir diskutabla, tās veikšana ir uzskatāma kā pasākums personu ar invaliditātes līdzdalības veicināšanā. Turklāt, aptaujā izmantotie jautājumi varētu tikt izmantoti turpmākā mērķgrupas pieredzes noskaidrošanā, šo aptauju veicot, piem., reizi piecos gados.	
	1.2.Šķēršļi sociālajai līdzdalībai. 28. panta 3.2. indikators.	Vienreizēja aptauja 2014	Tiesībsarga Pētījums par ANO konvencijā par personu ar invaliditāti tiesībām ieviešanu; Mērķa grupa – personas ar invaliditāti, Latvijas pastāvīgie iedzīvotāji; metode – datorizētas intervijas internetā un/vai datorizētas telefonintervijas; 266 respondenti.		52% respondentu atzīst, ka nepiedalās sociālajās aktivitātēs finansiālu apsvērumu dēļ; 23% atzīst, ka pašvaldībā nav pieejamas sociālās aktivitātes, kuras interesētu; 4% atzīst, ka nevar piedalīties aktivitātēs, jo nav pieejama vide.

Indikatoru atlase veikta Labklājības ministrijas īstenotā ESF projekta (Nr.9.2.1.2/15/I/001) «Iekļaujoša darba tirgus un nabadzības risku pētījumi un monitorings» ietvaros